

СЕВЕРЕН ЦЕНТРАЛЕН РЕГИОН

Обособяването на региона е резултат от продължителното въздействие на няколко фактора: благоприятно географско положение; разнообразни природни условия и ресурси; тесни производствени, трудови, културни и търговски връзки между селищата в територията му, за което е допринесло и дългогодишното им развитие в рамките на бившите окръзи/сегашни области/; взаимното допълване в природно, стопанско и демографско отношение на административните области на територията му/Плевенска, В. Търновска, Ловешка и Габровска/.

I. Географско положение, граници и териториален обхват.

Регионът обхваща централната част на Северна България. Територията му граничи с река Дунав и обхваща предимно равнинни и хълмисти земи. Това е способствало за развитието на транспортната инфраструктура и е определило до голяма степен положителната оценка на географското му положение. През територията му преминават важни за страната сухоземни транспортни магистрали, като: ж.п. линиите София-Горна Оряховица-Варна, Русе-Горна Оряховица-Стара Загора-Кърджали-Подкова ; трасето на автомагистрала "Хемус" и др. Това е доказателство за благоприятно географско положение на региона спрямо основните градски и индустриални центрове в страната ни, както и по отношение на връзките ѝ с други страни в Европа.

С разпадането на СИВ и Варшавския договор, през последните 10-тина години значително се промени и политико-географското положение на региона. Това е видно от периода на икономическите санкции срещу СРЮгославия и очертаващата се нова икономическа блокада на същата страна. През посочения период и през периода Март-Април 1999г. се наблюдава ново нарастване на товаропотоците и пътничко-потоците през територията на региона, насочени към страните от Централна и Западна Европа и обратно. Това се дължи основно на близостта му до моста на река Дунав в Русе.

Северната граница на региона/ река Дунав/ предоставя редица възможности за преки контакти със страните от Централна и Западна България. Както преди 1989г. , така и през последните 10 години тези възможности не се реализират, поради влиянието на политически фактори. По тази причина не са се развили големи пристанища на река Дунав в рамките на региона., с изключение на Свищовското пристанище, разширено за нуждите на “Свилоса”.

Западната граница на региона е до голяма степен условна с изключение на частта й край град Искър/Пелово/, където тя преминава по река Искър. Условността се определя от гравитирането на някои селища от Врачанска област към Плевенска и обратно.

На юг регионът граничи със всички региони от Южна България. Границата е ясно очертана, като преминава в по-голямата си част по билото на Стара планина. Това затруднява транспортните връзки с Горнотракийската низина. За осъществяването им се използват основно проходите Витиня, Шипченски и Хаинбоаз/проход на Републиката/. Останалите проходи /Арабаконак, Русалийски, Троянски, Вратник, Твърдишки/ се използват непълноценно, поради трудностите за почистването им от снега през зимата.

Източната граница на региона е също условна, тъй като влиянието на В. Търново и Свищов се простира върху редица селища от Североизточния Придунавски регион.

В така очертаните граници територията на региона има площ 15239,9 км², или тя обхваща 13,7% от територията на България. По този показател Северният Централен регион отстъпва единствено на Югозападния.

В административно отношение региона обхваща 4 области - В. Търновска, Плевенска, Ловешка и Габровска. В сегашните си граници те съществуват от 1959г., което е повлияло силно върху междуселищните връзки в тях. Същевременно 4-те административни области се допълват взаимно в природно, демографско и стопанско отношение, което определя и компактността на територията на региона.

II. Природни условия и ресурси.

Природните условия и ресурси в територията на Северния Централен регион до голяма степен са предопределили неговото демографско, стопанско и селищно развитие. Влиянието на природните компоненти е комплексно, но всеки от тях е оказвал, или оказва влияние с различна сила в различни части от региона.

1.Релефът на територията е разнообразен, тъй като от север на юг могат да се разграничат следните негови разновидности:

а/. **Низинен релеф.** Подобен е релефът на Чернополската и Свищовско-Беленската крайдунавски низини. Средната им надморска височина е 50 - 60 м.

б /. **Равнинен** е релефът на по-голямата част от територията на региона - на юг до град Павликени и поредицата височини /Ловчански, Микренски, Търновски, Севлиевски/ спадащи към Предбалкана. Средната надморска височина в тази част от региона е 100 - 150м., но край Плевен тя достига 300м.

в /. **Нископланински и хълмист** е релефът на Предбалкана, представен от горепосочените височини и ридовете Стражата и Антоновски. Средната надморска височина е между 400 и 500м., а изброените релефни форми имат западно-източно простиране. Това определя до голяма степен направленията на основните транспортни магистрали в региона.

г /. **Планински характер** има релефът в най-южните части от региона, които са заети от следните дялове на Стара планина: Златишки, Тетевенски, Троянски, Калоферски и Елено-Твърдишки. Поради голямата надморска височина / 2376м. на връх Ботев от Калоферския дял и 2198м. на връх Вежен от Тетевенския дял/ транспортните връзки с Южна България са силно затруднени през зимата. Тези връзки се осъществяват основно през проходите Шипка и Витиня.

Имайки предвид горепосочените особености на релефа в региона може да се каже, че като цяло той е благоприятен за развитието на селското стопанство, транспорта, туризма и селищната мрежа.

2.Полезни изкопаеми.

В качествено и количествено отношение полезните изкопаеми са ограничени и със слабо влияние върху развитието на добивни и обработващи промишлени отрасли. Регионът не разполага с промишлени запаси от горива и метални руди. Някои находища на горивни полезни изкопаеми / **нефт и газ**/ са пред изчерпване и добивът им е силно ограничен. Все още нефт се добива край Луковит и Долни Дъбник, като региона дава 99,1% от продукцията на нефтодобивната и газодобивна промишленост в страната ни.

Без стопанско значение е находището на **желязна руда** край с.Нешковци/Троянско/, тъй като запасите му са ограничени, а съдържанието на желязо е ниско.

Със значително по-голямо значение за стопанското развитие на региона са запасите му от **нерудни полезни изкопаеми**.

Находищата на **обикновени и отнеупорни глини** край селата Буковлък, Опанец, Бутово, Овча могила и край градовете Полски Тръмбеш, Горна Оряховица и Севлиево са основа за производството на тухли, керемиди, цигли, капаци и други строителни материали.

Край Полски Тръмбеш се експлоатират находища на **мергели и шисти**, които се използват като суровина в производството на огнеупорни тухли.

Находищата на **пясъчници** в Еленския и Габровски Балкан се експлоатират за производството на тротоарни плочи и други строителни материали.

Базалтът, добиван край градовете Плачковци, Свищов и Сухиндол се използва за производството на базалтови облицовъчни плочи.

Край селата Бяла вода/Плевенско/ и Самоводене/В.Търновско/ се добиват **креда и варовик**, които са суровини за производството на цимент и вар /негасена и гасена/.

3.Климатични условия и ресурси.

Територията на Северния Централен регион попада в **умерено-континенталната климатична област**, което определя до голяма степен особеностите на климата. Значителното вертикално разчленение, обаче определя разнообразието както в останалите природни компоненти, така и в климатичните условия и ресурси.

Крайдунавските низини, Дунавската равнина и Предбалкана се характеризират със засилен континентален характер на климата. Това се дължи на отвореността им на североизток, което позволява честите нахлувания на студени въздушни маси през зимата. Средногодишната температура в тези части от региона е между 11,5°

°

/Плевенско и Ловешко/и 12

°

/В.Търновско/. Количеството на валежите е между 500 и 600мм/м

°

°

С нарастването на надморската височина в южните части от региона се засилва **планинския характер**

на климата. Това се проявява в нарастването на валежните количества до 800 - 1000мм/м

°

и спадането на средногодишните температури до около 4

°

. Същевременно в планинските части от региона се измества и валежният максимум към късната пролет и ранното лято.

Имайки предвид всичко горепосочено, климатичните условия в региона могат да бъдат определени като благоприятни и предоставящи възможности за отглеждането на

разнообразни земеделски култури и за развитието на туризма. По този начин те до голяма степен са определили и стопанската му специализация.

4.Водни ресурси.

Те са представени както от повърхностнотечащи, така и от подпочвени водоизточници. С най-голямо значение за населението и стопанството на региона са водите на реките Дунав,Янтра,Росица,Вит,Осъм и техните притоци Каменица, Тученица, Катуница и др. Те се използват за напояване и като питейна вода.

Със стопанско значение са и минералните извори в селата Сливек

Шипково, Сашево, Вонеща вода и в град Полски Тръмбеш. Водите им се използват основно за балнеолечение.

Като цяло обаче водните ресурси в региона се използват нерационално както за водоснабдяването на селищата, така и за производството на електроенергия. С най-голямо значение са водите на река Дунав, използвани се за транспорт, риболов и напояване.

5.Почвени ресурси.

Почвената покривка в региона е разнообразна, което се дължи на разнообразието на релефа, геоложкия строеж и климатичните условия. В тази връзка има и ясно изразена зоналност в разпространението на различните видове почви. От север на юг са разпространени следните почвени видове:

а /.**Алувиално - блатни почви.** Те са разпространени в крайдунавските низини в непосредствена близост до река Дунав. Тези почви са силно овлажнени и слабо плодородни. Върху тях вирее единствено блатна растителност.

б / **Алувиално - ливадни почви.** Те са разпространени в крайдунавските низини и по долините на реките Янтра, Росица, Вит и Осъм. Те са с високо естествено плодородие и върху тях се отглеждат зеленчуци, овощни и някои технически култури.

в / **Черноземи.** Те са разпространени в Дунавската равнина. В региона се срещат излужени, оподзолени и други разновидности на черноземните почви. Върху тях се отглеждат основно пшеница, царевица, слънчоглед, захарно цвекло.

г / **Сиви горски почви.** Те са разпространени основно в Предбалкана. Отличават се с високо плодородие и върху тях се отглеждат лозя, овощни култури, хмел, фуражни култури и др.

д / **Кафяви горски почви.** Разпространени са по северните склонове на Стара планина до 1800м. надморска височина. Върху тях са се развили широколистни гори / основно от бук / и се отглеждат картофи, ръж, овес, люцерна.

е / **Планинско - ливадни.** Те са разпространени по билните части на Стара планина. Върху тях са се развили формации от естествени тревни видове, които служат за паша и източник на сено.

Поради нерационалната обработка на почвите през последните 50 години, южните части на региона/основно Ловешка и Габровска области/ са обхванати от активни ерозионни процеси, които ограничават обработваемите площи. През последните 10 години тяхната площ е намаляла с около 200000 дка и днес региона разполага с около 7,5 млн. дка обработваеми земи.

През периода след 1989г. значително бе променена и структурата на обработваемите земи. Делът на нивите нарастна до 88%, докато площите с многогодишни ягодови и плодови насаждения намаляха до 3,7% от обработваемите земи в региона. Регионът разполага с 15,8% от площта на нивите и с 14% от многогодишните насаждения в страната. През същият период намаляха и площите с естествени ливади до 7,5% от обработваемите земи/20,6% от площите им в страната/. През последните 10-тина години

продължи намаляването на площите с изкуствени пасища/ 0,8% от обработваемите земи/ , поради пълната приватизация на Животновъдството в региона.

6. Горски ресурси.

В сравнение с много други региони от страната Северният Централен регион разполага със значителни горски ресурси, представени основно от буковите гори в Троянския, Тетевенски, Габровския и Еленския Балкан. В тази връзка на базата на местна суровина са развити дърводобива и дървообработването.

В Предбалкана основен горски вид е габъра. Дървесината му се използва главно за битови нужди.

По поречията на реките в региона се срещат ограничени формации от тополи и върби, чиято дървесина има също ограничено стопанско значение.

Като цяло запасите от дървесина в региона са около 14% от тези в страната, но качеството им е относително ниско, поради което дървообработващите предприятия в региона работят основно с вносна суровина.

В южните части от региона са запазени значителни площи с естествена тревна растителност, която служи като паша на животните, или се използва като сено.

III. Демографска ситуация.

Населението на региона наброява около 960082д.,или 11,7% от населението на страната. По брой на жителите той отстъпва само на Югозападния и Западния Тракийско-Родопски регион. През последните 25 години има ясно изразена тенденция към намаляването на населението, основно поради отрицателните стойности на естествения му прираст. От 1975г. до днес жителите на региона са намаляли с около

145000д. ,главно поради обезлюдяването на редица общини и селища от Старопланинската му част. В сравнение с регионите от Южна и Североизточна България емиграциите имат слабо влияние върху динамиката на населението в Северния Централен регион.

Населението е неравномерно разпределено под въздействието на природни, стопански и демографски фактори. Около 33,6% от населението в региона живеят в Плевенска област, докато в Габровска област живеят едва 16%. В общините Плевен, В.Търново, Габрово и Ловеч живее 40% от населението на региона. Тази концентрация е предопределена от концентрацията на производствени и обслужващи дейности в посочените общини. Същевременно в общините Златарица, Сухиндол,Априлци,Летница,Угърчин,Ябланица, Искър и Пордим живеят едва 5,9% от жителите на региона.

Средната географска гъстота на населението в региона е около 63д/км² или тя е по-ниска от средната за страната /74,0д/км

2

/ С максимална гъстота е населението в Плевенска област/ 74,5д/км

2

/ ,докато с минимална гъстота са жителите на Ловешка област/ 43д/км

2

/ Гъстотата на населението в общините Плевен,Горна Оряховица,Габрово,и В.Търново е над 100 д/км

2

, докато в общините Елена,Златарица, Сухиндол, Априлци,Угърчин стойностите на този показател са около и под 20 д/км

2

.

Различните природни и стопански условия в отделните части от територията на региона са предопределили и неравномерното разпределение на населението по височинни пояси. Основната част от него живее в територии с надморска височина до 200м., с изключение на Габровска област, където населението е концентрирано в територии с надморска височина от 300 до 500м.

През последните 10-тина години делът на градските жители в региона се задържа около 64%, което е следствие на нарастващите миграции към селата. С минимален дял на градското население е Ловешка област /около 60%/ ,докато градските жители в

Габровска област са 77% от населението ѝ. Тези различия се дължат на различните условия за развитие на земеделието и на различните демографските ресурси на селските селища.

Половата структура на населението в региона е подобна на тази в страната. Делът на мъжете е 48,5% от цялото население. Относително по-благоприятна е половата структура на населението в Плевенска и Габровска област. Това се дължи на концентрацията на производствени мощности, предлагащи работа основно за мъже в областните им центрове.

Населението на региона е силно застаряло и е с ограничени демографски ресурси. Това важи преди всичко за общините от Старопланинската му част. В подтрудоспособна възраст са едва 16,0% от

жителите на региона, докато в пенсионна възраст са около 1/3 от населението му. В тази връзка може да се каже, че населението е с изчерпани възпроизводствени и трудови възможности. Състоянието на възрастовата структура се определя основно от селското население в южните части на региона, където в подтрудоспособна възраст е едва около 10% от него.

Образователната структура на населението в региона е относително благоприятна. Лицата с висше образование са 6,8% от жителите му над 7г. възраст, при 8,1% за страната. По този показател той отстъпва единствено на Югозападния и Североизточен Приморски региони. Същевременно лицата с по-ниско от основното ,или без образование са 20% , при средно за страната ни 24,3%. По този показател региона отстъпва само на Югозападния. С най-благоприятна образователна структура на населението си изпъква Габровска област/ най-висок дял на висшистите и най-нисък дял на неграмотните и лицата с по-ниско от основното образование/. Образователната структура на населението определя до голяма степен и производствената специализация на региона.

Върху естественото възпроизводство на населението от региона силно влияние оказва неговата брачна структура. Наред със Северозападния регион, делът на овдовелите/10,2%/ е най-висок в страната. Същевременно делът на разведените /3,2%/ е най-висок в страната. Регионът се отличава и с максимален дял на семейните и минимален дял на неженените, което е показателно за застаряването на населението

му.

Значително влияние върху миграционната подвижност и естественото възпроизводство на населението в региона оказва неговия етно-културен облик. Като цяло жителите му са еднородни в етническо и конфесионално отношение. Българите са около 93% от населението, докато делът на турците и циганите е 2 пъти по-нисък от средния за страната. Източно-православните християни в региона са над 92% от населението, като в Плевенска област те достигат над 95%. Тази еднородност до голяма степен определя и стесненото естествено възпроизводство на населението и силното му застаряване.

Състоянието на полово-възрастовата и етно-конфесионалната структура на населението в региона определят стесненото му естествено възпроизводство. Брачността /3,7%/ е най-ниската в страната/ с изключение на Северозападния регион/, докато разводимостта е най-висока /1,6%/. Това определя и най-ниската в страната раждаемост /7,3%/. Относително по-висока е раждаемостта в Плевенска и В.Търновска област, където се раждат над 2/3 от децата в региона. С минимална раждаемост са общините Априлци, Елена, Угърчин, Ябланица и Пордим, които са с изчерпани демографски и стопански ресурси.

Нивото на смъртност в региона /17,1%/ е значително над средното за страната и е по-ниско единствено от това в Северозападния регион. В общините Сухиндол, Пордим, Искър, Угърчин, Златарица, Априлци и други смъртността е над 20% постоянно през последните 10 години. Това е доказателство за напреднал депопулационен процес в тяхната територия

В региона се намират редица специализирани здравни заведения, което определя по-ниското от средното за страната ни ниво на детската смъртност / 13,8%/. По този показател той отстъпва единствено на Югозападния регион.

През последните 10 години населението от региона се отличава с висока миграционна подвижност, дължаща се главно на вътрешните миграции. През 1998г. стойностите ѝ достигнаха 6,1% / най-високи за страната/. От всичките мигрирали в страната през 1998г. 190000д., около 32% са мигрирали на територията на региона. Тази висока миграционна подвижност се дължи основно на значителните различия в условията за труд и обитаване в отделните области и общини , както и на близостта на региона до София и Варна. Това се потвърждава и от факта, че миграционното му салдо е

отрицателно.

Негативните тенденции в естественото възпроизводство на населението и изселванията от региона определят и бързото намаляване на работната му сила. Същевременно стопанската криза ограничава заетостта на населението му. В региона живеят около 13% от заетите в страната и около 12% от безработните. През последните години намаля заетостта в промишлеността, селското и горско стопанство за сметка на нарастващата заетост в търговията, съобщения, управление и други обслужващи отрасли и дейности. Специфичните стопански и природни условия в региона определят и съществуването на някои особености в структурата на заетост в сравнение с другите региони в страната. В Северния Централен регион е по-висока заетостта в промишленост и селско стопанство, докато стойностите ѝ за транспорта, образованието и здравеопазването са под средните за страната ни.

IV. Селища и селищна мрежа.

Селищната мрежа в региона е изградена от 40 градове и 921 села. Основната част от селищата се намират в Габровска /356/ и В.Търновска/336/ области, докато в Плевенска област се намират едва 119 селища. Тези различия се дължат на различните условия за развитието на земеделие в миналото.

Средната гъстота на селищата е 6,3 селища/ 100км² - 16,9 в Габровска, 7,2 във В.Търновска, 3,6 в Ловешка и само 2,7 в Плевенска област.

Средната населеност на селищата е 999д. Този показател е най-висок в Плевенска /2713д./ и Ловешка/ 1188д./ области, докато в Габровска област той е едва 433д.

Средната населеност на градовете в региона е 15533д.,или значително под средната за страната. Повечето градове са нови/обявени за такива през последните 30 години./ и нямат изразени индустриални и обслужващи функции. В тази връзка под 5000 жители имат 16 градове. Най-малките от тях са Сухиндол/2630ж/, Килифарево/2700ж/, Плачковци/2396ж/, Пордим/2625ж/ и Ябланица/3085ж/.

С население от 5000 до 10000д. са 9 града - Долни Дъбник, Дряново, Елена, Койнаре, Лясковец, Полски Тръмбеш, Славяново, Стражица и Тръстеник.

От 10000 до 25000ж. имат Белене/9978ж/, Левски/ 12654ж/, Луковит /10300ж/, Павликени/13360ж/, Тетевен/12300ж/, Троян/24250ж/, Трявна /11560ж/ и Червен бряг /17130ж/.

От 25000 до 50000ж. имат градовете Ловеч/45370ж/, Свищов/30460ж/ и Севлиево/25250ж/.

От 50000 до 100000ж. имат Велико Търново/65000ж/и Габрово/70680ж/.

Град Плевен / 121950ж/ е най-големия град в региона и трети по големина в Северна България.

През последните 10 години намаляват населението си всички градове , както за сметка на отрицателен естествен прираст, така и за сметка на изселванията от тях. Това е показателно за състоянието на тези селища и тяхната привлекателност.

През последните 20-тина години под въздействието на индустриалното развитие на В.Търново, Горна Оряховица и Лясковец връзките между тях се задълбочиха, което накара някои географи да посочат, че е формирана агломерация. Състоянието на транспортната инфраструктура в тези градове и връзките между тях днес обаче доказват , че за формирането на градска агломерация все още е рано да се говори.

Средната населеност на селата в региона е едва 279д., или с около 150 д. по-ниска от средната за страната. Това се дължи на факта, че в Старопланинската част има множество напълно обезлюдени села. До 1996г. в региона имаха самостоятелен статут 416 махали и колибарски селища, като сега те имат статут на села. Основната част от махалите се намират във В.Търновска област, докато в Габровска област се намират повечето колибарски селища в региона.

Най-големи по население / над 2000ж/ са селата Ресен, Самоводене, Драганово, Поликраище, Първомайци, Брест, Гиген, Милковица, Горна Митрополия, Ставерци, Горни Дъбник, Садовец, Крушовица, Обнова, Дерманци, Александрово, Джулюница, Буковлък, Ореш, Овча могила, Галата и Орешак. Основната част от селата обаче са с население под 500д., като това се отнася основно за селата в Старопланинската част на региона.

В административно отношение селищата в региона са поделени в 4 области / В.Търновска, Габровска, Плевенска и Ловешка/ и 32 общини.

V. Стопанство.

На територията на региона са регистрирани 44391 активни стопански субекти, или 9,9% от всичките в страната ни. Основната част /52,6%/ от тях се занимават с търговия и обществено хранене.

През последните 50 години стопанският облик на региона бе променен значително във връзка с развитието на ХП, електронната и електротехническа промишленост и редица други нови отрасли и производства. Днес, въпреки значителния спад в производството, водещи са отраслите от Вторичния сектор.

Региона разполага с благоприятни почвено-климатични условия, но с ограничени запаси от полезни изкопаеми, поради което Първичния стопански сектор участва с по-малък дял в БВП, създаден в региона.

През последните 10-тина години Третичния стопански сектор в региона бързо се разви, за което съществуват благоприятни предпоставки. Днес в него се създава основната част от БВП, създаден в стопанството на региона.

1. Промислеността в региона все още дава облика на стопанството му. Отрасълът

произвежда 10,5% от промишлената продукция в страната. По този показател региона изпреварва регионите в Североизточна България, Северозападния и Източен Тракийско-Родопски регион. По произведена промишлена продукция в частния сектор региона отстъпва единствено на Югозападния регион, като дава над 13,5% от продукцията в частния сектор на отрасъла в страната.

Облика на отрасъла се формира от началото на 60-те години, тъй като през този период са построени повечето промишлени предприятия.

Днес обществения сектор дава около 81% от промишлената продукция в региона.

а /Водещ промишлен отрасъл е **ХВП**. Тя произвежда около 25% от ОПП в региона и над 18% от продукцията на отрасъла в страната. По този показател региона е водещ в страната ни. През последните 3-4 години относителния ѝ дял бързо намалява, което се дължи на ограничаването на суровинната ѝ база. Застъпени са почти всички нейни подотрасли, поради развитото селско стопанство в региона.

Развитието на зърнопроизводството в региона и наличието на значително потребителско търсене са основните фактори за развитието на **мелничалската промишленост**. Мелни чни комбинати има в Плевен, В. Търново, Червен бряг, Севлиево, Полски Тръмбеш, Свищов и Ловеч. Те произвеждат основно брашна/ 12% от брашното в страната/, но и макарони, фиде, спагети и други макаронени изделия. В част от тези комбинати се произвеждат и комбинирани фуражи. През последните 5 години производствата им силно намаляха поради липсата на зърно. В тази връзка региона загуби водещата си позиция в подотрасъла.

С осигурена суровинна база е и **месната промишленост**. Регионът е водещ в страната по производство на месо и месни продукти, като относителния му дял в тези производства нараства през последните 3-4 години / 27% от месото в страната през 1997г./ На територията му се намира най-голямата птицекараница на Балканите / град Левски/, която работи с незначителна част от капацитета си.

Млечната промишленост разполага също с осигурена суровинна база за своето

развитието.. През 70-те години бяха построени млекопреработващи централи със значителни мощности в областните центрове и някои местни животновъдни центрове /Плевен, Ловеч, В.Търново, Габрово, Севлиево, Свищов, Полски Тръмбеш/. След 1989г. в региона се появиха и множество частни предприятия, произвеждащи основната част от продукцията на подотрасъла днес. В региона се произвеждат 21,4% от млечните масла/2-ро място в страната/ и 11,6% от сиренето и кашкавала /5-то място / в страната.

Винарската и спиртоварна промишленост са традиционни за региона тъй като населението му има традиции в лозарството и винарството. В тази връзка по производството на гроздови вина / 27,5% от тези в страната / той отстъпва единствено на Югоизточния регион. Основните предприятия от подотрасъла се намират в Плевен, Лясковец, Сухиндол, Павликени, В.Търново, Свищов и Севлиево./В Плевен се намира и НИИ по лозарство и винарство/.Освен вина, в тях се произвеждат гроздови и плодови ракии, водки и други спиртни напитки.

В региона функционират едни от най-старите **пивоварни** в страната ни / “Болярка”-В.Търново и “Плевенско пиво”/. В него се произвеждат около 20% от бирата в България, като продукцията се изнася за София и Черноморието.

Наличието на потребителски центрове в региона е определило до голяма степен и производствата на **безалкохолни напитки, хляб и закуски**. Основните предприятия са в Плевен, В.Търново, Габрово и др.

Захарната промишленост е представена от предприятията в Долна Митрополия и Горна Оряховица. В тях се произвежда над 25% от захарта и 23,1% от захарните изделия в страната. По производството на захар региона отстъпва единствено на Югоизточния, а по производството на захарни изделия - единствено на Западния Тракийско-Родопски регион.

Значителните площи и добиви на слънчоглед в региона определят и развитието на **масл одобивната промишленост**.

Растителни хранителни масла се произвеждат в предприятията в Свищов, Долна Митрополия и Полски Тръмбеш. Те произвеждат 23,1% от цялото им количество в страната и по този показател региона отстъпва единствено на Североизточния Приморски регион. През последните няколко години се отбелязва нарастване на дела на Северния Централен регион в производството на растителни масла, което се дължи

на повишената мотивация за производството им.

Консервната промишленост е подотрасъл с традиции за региона, тъй като той разполага с богата суровинна база. Произвеждат се разнообразни видове консерви, като по производството на плодови консерви /27,6% от страната/ региона е 1-ви в страната, а по производството на зеленчукови консерви / 26,3%/ той отстъпва единствено на Западния Тракийско-Родопски регион. Основните предприятия са в Плевен, Ловеч, Горна Оряховица, Джулюница, Полски Тръмбеш, Дебелец и Севлиево. В Свищов се произвеждат детски храни от типа “Зрънчо”, “Хумана” и др.

В региона е развита и тютюневата промишленост, която е представена от производството на манипулиран ферментиран тютюн и тютюневи изделия/ 6,5% от тези в страната/. Център на тези производства е Плевен.

б / . Втори по значение за региона промишлен отрасъл е **Машиностроенето и металообработката**. Те дават 12,8% от ОПП в региона и над 15% от продукцията им в страната. По този показател той отстъпва единствено на Югозападния и Североизточен Приморски региони. През последните няколко години делът на отрасъла е спаднал с около 2 пункта, което се дължи на бавната му приватизация, липсата на серовини и пазари. В региона се намират около 1/5 от всички машиностроителни и металообработващи предприятия в страната ни. Застъпени са разнообразни производства:

Транспортното машиностроене е представено от фирмите “Балкан” в Ловеч /произвежда авточасти, велосипеди, делтапланери и др./, Луковит/ кормилни механизми за товарни автомобили/ , Дряново/ пътнически ж.п.вагони/, Дебелец / пътни строителни машини/, Павликени /джанти /, Елена /ремаркета за товарни и леки автомобили/, Севлиево /алтернатори/, Плевен / електрокари ,отливки/ . Към подотрасъла се отнася и производството на електротелфери в Габрово, В.Търново и Горна Оряховица.

Производството на металорежещи стругове /31,5% от това в страната/ е застъпено основно в Троян. По това производство региона отстъпва единствено на Югоизточния регион.

Регионът е най-големия производител на битова арматура /батерии ,душове,кранове и др./ в страната. Тези производства са застъпени във фирмата “Видима - Идеал” /Севлиево/, която е с американски капитали и изнася продукцията си в Западна Европа и САЩ.

Във връзка с традициите на региона в развитието на текстилната промишленост и дървообработването, в него се произвеждат текстилни /Габрово/ и дървообработващи машини /Трявна/. Машини за ХВП се произвеждат в град Килифарево ,а нестандартно оборудване се произвежда в Левски. За нуждата на машиностроенето в региона се отливат резервни части в Плевен и Ловеч.

Наред с гореизброените производства, в региона са застъпени и производството на газови печки, пръскачки и складова техника /фирма “Раховец”в Г.Оряховица/, часовникови механизми /Трявна/, автоматични везни/Лясковец/ и др. В региона е силно представен и ВПК с редица важни за отбраната на страната ни производства.

в /. **Химическата, нефтопреработваща и каучукова промишленост** произвеждат 10,6% от ОПП в региона и 3,7% от продукцията на отрасъла в страната ни. През последните 3 години дела на отрасъла е спаднал с 6 пункта, което се дължи на реструктурирането му. Основните предприятия са “Трояфарм”/Троян/, “Свилоса”/Свищов/, “Момина крепост”/В.Търново/, “Кап.дядо Никола”/Габрово/ и “Плама”/Плевен/. Всичките са в процес на приватизация, което води до бързото спадане на продукцията им. Производствата на някои от тези предприятия са уникални за страната ни : PVC тръби /Габрово/, системи за кръвопреливане и спринцовки за еднократна употреба/В.Търново/, производството на топки за баскетбол/”Етър”-В.Търново/ и др.

г /. **Електротехническата и електронна промишленост** произвеждат 8,3% от ОПП в региона и 23,6% от продукцията на отрасъла в страната. По този показател региона е водещ в страната ни. Застъпени са разнообразни производства, като някои са уникални за страната ни:

В региона се произвеждат 100% от електромерите и батериите в страната ни /Никопол/. В предприятията на Троян,Тетевен, Ловеч и В.Търново се произвеждат електродвигатели с различна мощност и предназначение/ 82,4% от тези в страната/. До скоро в Троян се произвеждаха и силови трансформатори, но сега 100% от това

производство е концентрирано в София. В Ловеч /фирма “Елтос”/ е съсредоточено производството на бормашини, флексове и други електроинструменти. В Плевен се произвеждат турбини за ВЕЦ.

Производството на кабели е концентрирано в Севлиево, като това предприятие е едно от 3-те в страната ни. В Стражица се произвеждат електрически радиатори за отопление, а в Горна Оряховица - готварски и отоплителни печки.

Във В.Търново е концентрирано производството на битова електроника в страната ни. Застъпени са производствата на телевизори, видеомагнетофони, радиокасетофони, свързочна техника, сателитни антени и др.

д / **Текстилната и трикотажна промишленост** дават 5,7% от ОПП в региона и 16,4% от продукцията им в страната/3-то място в страната/. През последните 3 години относителният им дял в ОПП нараства, поради наличието на осигурени пазари за продукцията им в страната и извън нея. В региона работят 1/6 от текстилните и трикотажни предприятия в страната ни. Вълнен текстил се произвежда в предприятията на Габрово, Трявна, Троян и Севлиево. Те произвеждат 17,8% от вълнените платове в страната ни/3-то място/. През последните 3 години делът на региона в тези производства спадна почти 2 пъти, поради липсата на суровини и ограничаването на пазарите.

Памучен текстил се произвежда в предприятията на Плевен, Ловеч, В. Търново, Горна Оряховица и др. Регионът произвежда 12,7% от памучните платове в страната ни/ 3-то място /. Във В.Търново е застъпено производството на копринен текстил /1,3% от копринените платове в страната ни/.

Трикотажната промишленост е застъпена в Плевен /фирма “Саня”/, Ловеч, Трявна и Севлиево /фирма “Росица”/. Произвежда се както памучен, така и вълнен трикотаж / бельо и горни облекла/.

е / **Дърводобивната и дървообработваща промишленост** са традиционни за региона, поради наличието на значителни горски ресурси. Дърводобива е развит в селищата от Старопланинските части /Еленско, Тетевенско, Габровско/ , а дървообработването е

застъпено основно в Троян,Тетевен,В.Търново,Ловеч,Елена,Червен бряг,Плачковци.

В региона се произвеждат 10,3% от облия и цепен дървен материал в страната ,8,9% от дъските и значителна част от мебелите. В Елена работи специализирано предприятие за училищни мебели, а във В.Търново работят 2 предприятия / за плоскости и за мебели”Масив”/. През последните няколко години региона увеличава дела си в производството на дъски,дограма и други произведения на дървообработващата промишленост,което е положителна тенденция.

ж /.**Промислеността за строителни материали** разполага със стабилна суровинна база за развитието си. В нея се произвеждат 3,9% от ОПП в региона и 15,4% от продукцията на отрасъла в страната. Застъпени са разнообразни производства :

Производството на цимент е застъпено в Златна Панега и край Плевен, а производството на вар в Карлуково,Самоводене и Ловеч.

Регионът е водещ в производството на тухли/ 33,4% от страната/, керемиди, цигли и капаци.Това се дължи на богатите находища от обикновени и огнеупорни глини. Предприятия за тухли и други керамични изделия има в множество селища - Севлиево,Бутово,Овча могила, Червен бряг,Полски Тръмбеш,Летница и др. Най-голямото от тях обаче е “Мизия” в Горна Оряховица.

В региона са застъпени и производствата на азбестови изделия/Севлиево/, базалтови плочи/Плачковци/, готови строителни конструкции/Плевен, Горна Оряховица, В.Търново, Ловеч, Габрово, Свищов/ и други строителни материали.

Търсенето на строителни материали в страната определи и нарастващия дял на отрасъла в ОПП на региона и в отрасловата продукция на страната през последните няколко години.

з /.**Целулозно-хартиената промишленост** произвежда 3,1% от ОПП в региона и 24,4% от продукцията на отрасъла в страната/3-то място/. През последните 3 години дела ѝ

спада поради намаляването на вноса на дървесина. Застъпени са производствата на велпапе/Луковит/,картон /Никопол и Стражица/, хартиен амбалаж/Павликени/ .

и /.**Кожарската,кожухарска и обувната промишлености** дават 2,9% от ОПП в региона и 24,2% от продукцията им в страната. По този показател региона се конкурира с Югозападния регион. За развитието на подотраслите съществуват редица благоприятни предпоставки - суровини,производствен опит на населението и др. Обработката на кожи се извършва в Севлиево, Угърчин и др. селища. Най-голямото предприятие е “Велур” в Ловеч, където е застъпено производството на кожени облекла и галантерия. В региона се произвеждат около 35% от обувките в страната/ основното предприятие е в Габрово/ , като по този показател той е на 1-во място в страната ни. В Плевен и Габрово е застъпено и производството на каучукови обувки/около 54% от страната/. В Габрово /фирма “Стадион”/ се произвеждат футболни топки и обувки. Общо в региона се намират 10 предприятия от посочените подотрасли.

й /.**Стъklarската и порцеланово-фаянсовата промишленост** дават 2,5% от ОПП в региона и 16,8% от продукцията им в страната. През последните 3 години относителния им дял в ОПП на региона нарастна почти 3 пъти,което се дължи на наличието на местни суровини и пазари.

В Плевен се произвежда стъклен амбалаж за консервната промишленост,а в Елена-стъклени тухли,мозайки,стъкла за фарове на автомобили и др. В Габрово се произвежда стъклена вата,използвана за изолация в строителството.

В Троянско е широко застъпено производството на грънчарски изделия за бита и сувенири.В Калейца се произвеждат порцеланови изделия.

к /.**Шивашката промишленост** в региона произвежда едва 0,6% от ОПП и 7,7% от продукцията на отрасъла в страната. За последните 3-4 години относителния й дял е намалял 2 пъти, въпреки че бързо се разви частния й сектор. Това се обяснява с ограничаването на пазарите й.

В региона са развити и редица други промишлени отрасли и дейности -полиграфическата промишленост, нефто и газодобивната и др.

Слабо застъпено е производството на електроенергия /едва 1% от това в страната/, което налага внос от Северозападния и Източен Тракийско-Родопски региони.

Основната част от продукцията на промишлеността се дава от предприятията в Плевенска и В.Търновска област,което е следствие от концентрацията на демографски ресурси и суровини в тях.

Друга особеност на промишлеността в региона е значителното превишаване на обработващите над добивните й отрасли, което се дължи на отсъствието в територията му на запаси от полезни изкопаеми с национално значение.

2.Селско стопанство.

За развитието на този основен добивен стопански отрасъл в региона съществуват всички необходими предпоставки - благоприятни почвено-климатични условия, равнинен релеф, наличие на преработвателни мощности от Леката индустрия, наличието на потребителски центрове и близостта до столицата и Черноморието,производствен опит на местното население и др. Всички тези предпоставки определят и водещото място на **Растениевъдството**

. Регионът разполага с 7550000 дка обработваема земя, или 49,5% от общата му площ. Нивите са около 88% от обработваемите площи,или почти 16% от нивите в страната/2-ро място след Североизточния Приморски регион/. Посевните площи в региона са

59% от обработваемата земя, или около 4452000 дка./3-то място след регионите в Североизточна България/. Растениевъдството в региона разполага и със значителен парк от машини. Тук се намират 19% от тракторите/1-во място в страната/ и около 17% от комбайните в страната.

Над 58% от посевните площи в региона са заети със **зърнени култури. Площите им са над 14% от тези в страната.**

Водеща зърнена култура е **пшеницата.**

Тя заема 41,4% от посевните площи със зърнени култури, или 11,2% от площите ѝ в страната. Тук се добиват около 13% от пшеницата в страната и региона е на 4-то място в страната. През последните няколко години се отбелязва тенденция към намаляването на площите ѝ, което се дължи на трудностите за нейната реализация. Тази култура се отглежда повсеместно в равнинната част от региона и Предбалкана.

Застъпено е и отглеждането на **ръж**/ основно в Ловешко/, като площите и добивите /0,6% от страната/ на тази култура постоянно намаляват.

Втора по значение зърнена култура в региона е **царевичата**. Площите ѝ са около 40% от посевните площи със зърнени култури и през последните години дела им нараства. Тук се добиват над 21% от царевичното зърно в страната /3-то място след регионите в Североизточна България/.

Ечемикът е третата по значение зърнена култура в региона. Той заема 12,5% от площите със зърнени култури, а добивите му са около 9% от тези в страната/3-то място в страната/. През последните години площите и добивите намаляват, въпреки че ечемика се използва и за производството на малц /суровина в пивопроизводството/.

Наред с тези основни зърнени култури, в региона се отглеждат още фасул, фуражен грах, соя, овес/1-во място в страната-над 22% от добивите/

Техническите култури заемат над 22% от посевните площи в региона

Основната техническа култура е **слънчогледа**. Той заема около 94% от площите им. Добивите от слънчоглед са 17% от тези в страната/3-то място/. През последните години се отбелязва трайна тенденция към нарастване на площите с тази култура, което се дължи на търсенето ѝ на вътрешните и външни пазари. Основната част от площите ѝ са в Плевенска и В.Търновска области.

Важна техническа култура за региона е **захарното цвекло**. С нея са заети 4,5% от площите с технически култури, а добивите представляват над 51% от тези в страната.

Основните масиви с тази култура са разположени в близост до захарните заводи в Горна Оряховица и Долна Митрополия.

Върху ограничени площи в региона се отглеждат още **тютюн "Виржиния", коноп, фъстъци**. Тези култури обаче не са характерни за растениевъдството му.

По долините на реките в региона е развито **зеленчукопроизводството**- традиционен поминък за населението. Площите със зеленчуци, картофи, дини и пъпеши са 5,1% от посевните площи в региона и около 15% от площите с тези култури в страната/3-то място/. Отглеждат се разнообразни зеленчукови култури - домати, краставици, зелен и червен пипер, зрял кромид лук, чеснов лук, салати, марули, бакла, зелен фасул, зеле и др. Общото производство на зеленчуци в региона е около 8% от това в страната ни и то спада с бързи темпове през последните години, поради липсата на външни пазари и мотивация за производителите.

Основната зеленчукова култура са **доматите**. Те заемат над 12% от площите със зеленчуци в региона. Тук се добиват едва 7,8% от доमतите в страната/7-мо място в страната/, въпреки че В.Търновско в миналото е било център на градинарството на Балканите. За намаляването на площите и добивите допринася спада в консервната промишленост.

Втора по значение зеленчукова култура е **зрелия кромид лук**. Той заема 9% от площите със зеленчуци в региона и дава 18,3% от добивите в страната/1-во място/.

Трета по значение за региона зеленчукова култура е **зеления пипер**. С него са заети над 8% от площите със зеленчуци в региона, а добивите му са около 12% от тези в страната/3-то място/.

Регионът дава и значителна част от добивите на **краставици/6,8%/**, **червен пипер/5,2%/**, **зеле/7,4%/** и **зелен фасул/4,7%/** страната ни.

В

Отглеждането на **картофи** е застъпено основно в Габровско, В. Търновско, Тетевенско и Троянско. В региона се добиват 8,7% от картофите в страната/ 4-то място/.

По добив на **дини и пъпеши/18,1% от страната/** регионът е водещ в страната. Основните райони на отглеждането им са крайдунавските низини, Плевенско и долината на Янтра.

Площите с трайни насаждения са 3,7% от обработваемата земя в региона. Основната част от тях са заети с **плодови насаждения**. По производството на плодове/ 15,3% от тези в страната/ региона е на 3-то място в страната.

Стар и традиционен поминък за населението му е **лозарството**. С лозя са заети около 114000 дка-главно в Предбалкана, Плевенските височини и дунавското крайбрежие. В региона се добиват 10,6% от виненото и 6,9% от десертното грозде в страната ни. През последните години площите и добивите намаляват поради връщането на земите.

В Габровско, Еленско и Троянско се намира основната част от масивите със **сливи** в страната ни. По добив на тази култура/29% от страната/ региона е на 1-во място в страната ни.

Отглеждат се още: **ябълки/17,1% от добивите в страната/, ягоди/ 7,4% от добивите/, орехи, череши, кайсии, праскови и круши.**

За нуждите на Животновъдството, в региона е широко застъпено и отглеждането на **фуражни култури**.

Те заемат 14,2% от посевните площи в региона и 19,8% от площите им в страната/2-ро място/. Основните фуражни култури са силажна царевица, люцерната, кръмно цвекло и др. От естествените ливади край реките и в планинските части от региона се добиват значителни количества сено.

Богатата фуражна база в региона е основния фактор за развитието на **Животновъдството**.
Водещ

негов подотрасъл е

Говедовъдството.

В региона се намират 13,7% от говедата в страната/3-то място/. Те осигуряват 77% от млякото в региона . Отглеждат се повсеместно,но основната част от тези животни е в Плевенска област. Отглежда се основно породата Черношарено говедо.

В Плевенско и Ловешко е развито и **биволовъдството**. Тук се намират около 28% от биволите в страната ни./1-во място/.

Наличието на зърнени храни и фуражи е основния фактор за развитието на свиневъдството и птицевъдството

в региона. В него се намират 11,3% от свинете и 15,7% от птиците в страната ни. Тези животни се отглеждат повсеместно, но основната част от тях е в Плевенска и В.Търновска области. Регионът е на 2-ро място по производство на яйца в страната след Североизточния Приморски регион

В планинските части от региона е застъпено и пасищното **овцевъдство**. Тук се намират **14,1% от овцете в страната ни**.

Този подотрасъл дава 9,3% от млякото в региона и над 15% от овчето мляко в страната/1-во място/. Отглеждат се основно породите

Бяла свищовска

и Черноглава плевенска

В планинските части и Предбалкана е силно развито и **козевъдството/14,5% от тези животни в страната/**.

През последните години отново се развива коневъдството/14,8% от конете в страната/ и пчеларството/17,2% от пчелните семейства в България/ в региона, които са застъпени изцяло в частния сектор.

Като цяло Животновъдството е стабилна суровинна база за развитието на Леката индустрия в региона.

3.Транспортът е основният отрасъл от Третичния стопански сектор в региона. Неговото

развитие е повлияно основно от географското положение на територията и благоприятните условия за строителство на транспортната инфраструктура.

Водещ подотрасъл е **Ж.п. транспорта**. Дължината на ж.п.линиите е над 700 км,като гъстотата на мрежата им е 4,6 км/ 100 км ².

Основните линии в региона са : Горна Оряховица - Русе; Г.Оряховица -В.Търново - Стара загора - Кърджали-Подкова; Г.Оряховица - Плевен -София ; Г.Оряховица - Шумен -Варна; Червен бряг - Луковит-Златна панега; Левски-Троян; Левски-Свищов.

Автомобилният транспорт разполага с над 5500 км пътна мрежа, или около 15% от тази в страната ни. Гъстотата на шосейната мрежа е над 363 км/1000 км ²

, или над средната за страната ни. На територията на региона са построени 16 км автомагистрала /в района на Ябланица/. Първокласните пътища са едва 8% от общата им дължина.,докато четвъртокласните пътища са 61,9%. Основните пътища са: В.Търново-Русе; Плевен-Русе; В.Търново-Варна и В.Търново-София;В.Търново-Хаинбоаз-Гурково;В.Търново-Габрово-Шипка-Казанлък и др.

В региона е развит **речния воден транспорт**, като основните пристанища са Свищовското,Никополското и Сомовитското.

През територията му преминава трасето на газопреносния пръстен на страната ни. В Горна Оряховица епизодично функционира летищен комплекс.

Важно място в Третичния сектор на регионалното стопанство има **Образованието**. В региона има 514 учебни заведения, от които 5 са колежи и 6 ВУЗ и техни филиали. С по-голяма известност са ВТУ"Св.Св. Кирил и Методий", Техническият Университет в Габрово, Стопанската академия в Свищов и Медицинският Университет в Плевен. Броят на студентите е около 40000,а на преподавателите -около 3000

Наред с ВУЗ, в региона има и редица други елитни учебни заведения, като Немската гимназия в Ловеч и др.

Регионът разполага със значителни природни и антропогенни ресурси за развитието на разнообразен **Туризм**. Основен туристически център е В.Търново / крепост, манастири, останки от множество църкви на Трапезица ,с.Арбанаси и др./. Над Габрово в местността "Узана" съществуват условия за развитието на зимен туризъм, които все още не се експлоатират. В регионът има множество исторически селища, етнографски музей на открито/"Етър"/, архитектурни резервати /Боженци/ и други туристически ресурси, които през последните години не се експлоатират ефективно.

Инфраструктурата на здравното обслужване е представена от 35 болнични заведения / 1 медицински Университет в Плевен/ и множество аптеки, санаториуми и др.

В региона е добре развита и търговската мрежа, представена от около 15000 магазини и заведения за обществено хранене. Тук се намират 477 ПТТС /2-ро място в страната след Югозападния регион/ и 19 агентства. Телефонните постове са около 14% от всичките в страната, като по този показател региона отстъпва само на Югозападния регион. След 1989г. във всички по-големи селища на региона функционират частни радиостанции и кабелни телевизионни оператори.

Инфраструктурата на културата е представена от 7 театъра, 37 кина, 38 музеи /2-ро място в страната/, 512 читалища и около 1100 библиотеки. Всички тези данни показват наличието на традиции в региона по отношение развитието на културата и образованието.

VI. Място на региона в НС.

Стопанството на региона има водещо място в добива на нефт и газ, производството на битова електроника и електроуреди, тухли и цигли, в дърводобивната и дървообработваща промишленост, в текстилната и трикотажна промишленост, производството на обувки, храни и напитки.

В областта на Селското стопанство региона е водещ в производството на овес, царевица, слънчоглед, захарно цвекло, зелен пипер, бакла, зрял кромид лук, дини и

пъпеши, сини сливи и др. На територията му се отглеждат основната част от биволите, говедата, козите, конете, птиците, зайците, пчелните семейства в страната ни.

През територията на региона се извършват и значителна част от превозите по ж.п. и автотранспорта в страната ни. Голяма част от туристическите посещения в страната ни се извършват също на територията му. Всичко това е показателно за стопанското значение на региона за страната ни.

VII. Връзки на региона.

Около 50% от произведената продукция в Северния Централен регион се използва на неговата територия. Това е доказателство за взаимното стопанско допълване на отделните административни области.

Към другите региони от страната ни се изнасят горива и моторни масла, храни, тухли, дървен материал и мебели, текстил, битова електроника и електроуреди, обувки, пластмасови изделия и спринцовки, плажни принадлежности, електротелфери и електродвигатели, електрически инструменти, пътни строителни машини и др.

Вносът на региона се състои основно от нефт, горива, черни и цветни метали, транспортни средства, електроенергия и въглища, картофи и др.

Като цяло, най-тесни са връзките му с Югозападния и Черноморските региони.

VIII. Териториално-административно деление и основни селища в региона.

В териториално-административно отношение територията на региона е поделена на 4 области / В.Търновска, Габровска, Ловешка и Плевенска/ и 32 общини / 10 във В.Търновска, 10 в Плевенска, 8 в Ловешка и само 4 в Габровска област/.

С максимални демографски и стопански ресурси е **Плевенска област**. Тя има население 322800д./33,6% от населението на региона/ и територия от 4333,5 км

2

./28,4% от територията на региона/. Стопанството на областта е специализирано в областта на ХП, текстилна, трикотажна, мебелна, земеделие, производството на храни и напитки и др. В територията ѝ се произвеждат над 40% от земеделската и около 30% от промишлената продукция в региона. Най-голямата община в областта е

Плевенската.

В нея живеят над 150000д., а делът ѝ в промишлената продукция на региона достига около 25%, при 20% от земеделската му продукция. Център на общината, областта и най-голям град в региона е

Плевен / 121950ж./ През последните

10 години населението му намалява с около 10000д. , главно за сметка на изселванията към столицата и други региони от страната.

Плевен е наследник на тракийско и римско селище / Сторгозия/ в местността “Кайлъка” на река Тученица. При заселването на славяните през VIIв. селището получава името “Каменица” и се развива като занаятчийски и земеделски център по времето на I-та и II-та Български държави.

По времето на турското робство Плевен се развива като занаятчийски център на базата на богата суровинна база в околностите му. В него се развиват занаяти като кожухарството, папукчийство, медникарство и др. В тази връзка преди Освобождението той е едно от големите селища в земите ни - има над 10000ж. преди 1877г. По времето на Руско-Турската война Плевен е обезлюден, а голяма част от къщите му са разрушени. Това затруднява до голяма степен развитието му след 1878г. Въпреки това, обаче след прокарването на ж.п. линията София-Варна Плевен се развива бързо като гарово и индустриално селище. В него са построени редица малки предприятия от ХВП и Леката промишленост.

След Втората световна война в селището са построени редица нови предприятия за електрокари, за нефтопродукти, леярни за чугун и алуминий, за ядрени прибори , водни турбини и компресори, за пластмасови изделия и др. Много от предприятията в ХВП и Леката промишленост бяха уедрени и обновени. Сега в града основните предприятия са “Плама”/за нефтопродукти/, “Сторгозия”/за пластмасови изделия/, “Плевенско пиво”, стъklarското предприятие, “Саня”/за трикотаж/ , цигарената фабрика и др.

Градът е важен транспортен възел и ж.п.гара на линията София-Варна. В него функционират Медицински Университет и филиали на други ВУЗ от страната/ ВТУ, УНСС,Славянски и др./. В Плевен работят 6 НИИ. В града има театър,симфоничен оркестър и други културни институции/читалища,кина и др./. Той е и туристически център, като с най-голяма атрактивност изпъкват Плевенската панорама, парка “Кайлъка” ,редица музеи от периода на Освобождението и др.

Град **Славяново/5000ж/** е селище от Плевенска община , което има земеделски облик.

Община Червен бряг/37780ж./ е втората по големина община в Плевенска област. Център на общината е **град Червен бряг /17130ж/**. Той е гара на ж.п.линията София-Варна и начална гара на теснолинейните ж.п. линии за Оряхово и Златна Панега. Селището получава статут на град още преди Втората световна война. В него е развито производството на отбранителни съоръжения, мостови конструкции и скелета, храни и напитки, мебели, трикотаж /фирма “Боряна”/.

В същата община се включва и град **Койнаре / 5400ж./**,който е център на богатата земеделска околност.

Община Левски/ 27300ж./ е третата по големина в Плевенска област.Нейният център **град Левски /12650ж/** е важна гара на ж.п. линията София-Варна и начална спирка на ж.п. линиите за Троян и Свищов. В селището са развити редица подотрасли на ХВП /месна,мелничарска и др./ и ХП. Селището е център на община с изявена специализация в селското стопанство, което определя и неговата стопанска специализация.

Община Долна Митрополия / 26850ж./ е четвъртата по големина в областта. Стопанството ѝ е с изявена селскостопанска специализация.Център на общината е **град Долна Митрополия / 3650ж/**.

В него са развити редица отрасли от ХВП / захарна,маслодобивна и др./.В града се намира и ВВВУ “Г.Бенковски”, което определя до голяма степен съществуването на селището.

В същата община се намира и **град Тръстеник / 5420ж/**, който има земеделски облик на стопанството си.

Община Гулянци / 18300ж./ има за център едноименния град с 3950ж. Стопанството ѝ има земеделски облик.

Община Долни Дъбник / 16000ж./ е също със земеделски облик. Неин център е **град Долни Дъбник / 5400ж./**.

В близкото минало развитието му до голяма степен се дължеше на очакванията за откриването на залежи от нефт.

Община Никопол има 14600ж., а нейният център -около 4700ж. Никопол е наследник на стара римска крепост на река Дунав.В града работят предприятия за картон, батерии и електромери. Център е на богата земеделска околност с развито лозарство, овощарство, зърнопроизводство и животновъдство.

Община Белене има 12800ж., а центърът ѝ- около 9980ж. Град Белене е един от центровете на католицизма в България. В него работят предприятия от ХВП, шивашката, текстилна промишленост. Край селището се намира и строителната площадка на втората АЕЦ в страната , чието строителство засега е замразено.

Община Искър има население от 9600ж, а центърът ѝ - около 4420ж. Развита е ХВП на базата на богатата селскостопанска суровинна база.

Община Пордим /9130ж./ е най-малката по население в областта.Нейният център **град Пордим** има около 2625ж. и е сред най-малките градове в страната ни.

Със значителни демографски и стопански ресурси разполага и **Великотърновска област.** Тя има

население от 304800д./31,7% от това на региона/ и територия с площ 4666,7 км²

/ 30,6% от територията на региона/.

В областта се произвеждат около 40% от селскостопанската и 30% от промишлената продукция в региона. Стопанството ѝ е специализирано в ХВП, производството на битови електроуреди и електроника, пътни строителни машини, пластмасови изделия , строителни материали/тухли,цигли,вар/ и др.

В областта има 10 общини и 336 населени места.С максимални демографски и стопански ресурси е община **Велико Търново**. Тя има население от 90600д./ 9,4% от населението на региона/.Нейният център **град Велико Търново** има население от **65000ж**.

Той е трето по големина селище в региона. Разположен е върху историческите хълмове “Света гора”,”Царевец” и “Трапезица”. Застройката му е амфитеатрална по двата бряга на река Янтра. Селището е столица на Втората българска държава. От този период датира построяването на крепостта на хълма “Царевец”, която бе реставрирана във връзка с 1300-та годишнината от създаването на Българската държава.

През Средновековието В.Търново е бил освен столица на България, и голям търговски и културен център на Балканите. Той е бил и седалище на българската Патриаршия до падането му под турско робство през 1393г.

През епохата на българското Възраждане от края на XVIII и началото на XIXв. Търново е един от центровете на Националното ни освободително движение.

След Освобождението града е седалище на Учредителното Народно събрание и временна столица на страната до 1879г. С избирането на София за столица на България В.Търново загубва значението си като административен и културен център на страната. Той се развива като гарнизонно и образователно средище.

След Втората световна война В.Търново бързо се развива и като индустриален център с построяването на предприятия за електротелфери, битова електроника, текстил, облекла,трикотаж, мебели и др. Селището е административен център на околия,окръг и сега на област, което допринася за развитието му.

Днес В.Търново е индустриален, образователен и туристически център от национално значение. В града има 2 ВУЗ, няколко филиала и колежи на ВУЗ от страната, езикова гимназия и др. В него функционира театър с оперетен състав и няколко читалища и музеи. В близост до града е разположено село Арбанаси, което е архитектурен музей на открито. Около В.Търново има множество действащи манастири, построени още от периода на Втората българска държава.

Към община В.Търново се отнасят и градовете **Дебелец/4760ж./** и **Килифарево/2700ж./**. Дебелец се намира на 4 км от В.Търново и в него работи предприятие за строителни пътни машини. В град Килифарево има предприятие за оборудване на ферми, а в близост до него е Килифаревския манастир.

В пределите на община В.Търново се намира и курорта “Вонеща вода”

Втора по големина община в областта е **Горнооряховската / 55551ж/**

В границите ѝ има 2 градски селища - Горна и Долна Оряховица. **Град Горна Оряховица/37000ж/** е център на общината и значителен ж.п.възел

През периода на терското робство е бил наричан “Куру скеле”/сухо пристанище/, защото към него са се транспортирали храни от богатата му земеделска околност. След Освобождението с построяването на ж.п.линията София-Варна значението на града нараства. В него са построени редица индустриални предприятия ползващи земеделски суровини - захарен завод, тухларна, месарско предприятие, винарска изба и др.

След Втората световна война града се развива като важен индустриален център. Освен изброените предприятия, в него са открити и предприятия за складова техника, за газове и електрически печки/”Раховец”/, електротелфери и др. Край града бе построено и летище, което днес се използва епизодично.

Свищовска община / 48200ж/ е третата по големина в областта. В нея се произвеждат около 9% от земеделската и 2% от индустриалната продукция в региона. Това доказва селскостопанския облик на икономиката ѝ.

Град Свищов /30500ж/ е наследник на римската крепост "Нове". Той се развива през XIXв. основно като пристанищно селище и занаятчийски център. След Освобождението запада, поради оставането му встрани от основните ж.п.линии в страната , а през последните 50 години Свищов е в административната"сянка" на В.Търново. В града са застъпени редица производства от ХВП основно. В него се намира най-старото висше стопанско училище - Стопанска Академия "Д.Ценов". Градът е родно място на писателя А.Константинов,чиято къща е превърната в музей.

Павликенската община /32200ж/ е четвъртата по големина в областта. Нейният център **град Павликени има население от 13400д.**

Той е ж.п. гара на линията София-Варна и в него функционират предприятия от ХВП/ винопроизводство/,машиностроенето /джанти,бетонобъркачки/и целулозно-хартиената промишленост. В града има НИИ за соята.

Към общината се отнася и **град Бяла Черква /3260ж/**.Селището е с богато историческо минало от епохата на Възраждането.

Община Полски Тръмбеш / 20900ж/ е петата по големина в областта.

Специализацията на стопанството ѝ е основно в земеделието.

Град Полски Тръмбеш /5300ж/ е с развита

ХВП/ производства на олио,консерви,брашна,млечни произведения/ и производство на строителни материали/огнеупорни тухли и др./.

Общините**Стражица/18000ж/**, **Лясковец/16500ж/**,**Елена/13100ж/**,**Златарица/5750ж/** и **Сухиндол/3950ж/** са с изчерпани демографски и стопански ресурси. Сред техните центрове изпъкват **градовете Лясковец/9800ж/**,**Елена/6800ж/**,**Стражица/5500ж/**.

Град Лясковец се намира на 6 км от В.Търново и само на 50 м от Горна Оряховица. В него работят предприятия от отбранителната промишленост, Винпром, предприятие за автоматични везни и др.Над града се намира Петропавловския манастир, който е тясно свързан с Национално-освободителното движение у нас.

Град Стражица има статут на градско селище от 1969г. В него работят предприятия за картон, радиатори, консерви и брашна.

Град Елена е разположен в Стара планина на 35 км от В.Търново. Той е възрожденски център и днес има множество исторически паметници. В него е открито първото педагогическо училище у нас през 1843г. Има предприятия за месни изделия, млечни изделия, за спиртни напитки, за ремаркета и стъкло, за ученически мебели и др. До града има ж.п. линия от Горна Оряховица, която обаче не се експлоатира през последните 2 години.

Ловешка област има 178000ж./ 18,5% от населението на региона/ и площ 4132,4 км² / 27,1% от територията на региона/. В нея се произвеждат около 10% от земеделската и 185 от индустриалната продукция в региона. на територията ѝ има 8 общини /Ловешка, Ябланица, Луковит, Летница, Тетевен, Троян, Угърчин, Априлци/. С максимални ресурси е

Ловешка община / 64000ж/.

Нейният център

град Ловеч /45400ж/

до началото на 1999г. бе център на бившата Ловешка област, обхващаща териториите на целия Северен Централен регион. Селището е наследник на римска крепост "Мелта". То е разположено по двата бряга на река Осъм.

През Средновековието града се развива като голям занаятчийски и просветен център на българските земи. В тази връзка е и средище на национално-освободителното ни движение.

След Освобождението в Ловеч са построени военна работилница, мебелно предприятие, лаярна и други индустриални предприятия. Днес основните предприятия в Ловеч са "Балкан"/велосипеди, делтапланери и др./, "Елтос"/бормашини, флексове и др./, "Велур"/кожени облекла и галантерия/, "Куинс"/плодови сокове/ и др. В града има театър, филиал на УНСС, ветеринарен институт, множество музеи. Основните му туристически обекти са покрития мост на река Осъм, крепостта и архитектурния резерват "Вароша".

Град Троян /24250ж/ е център на едноименна община, която има население 38800д. Селището е разположено на река Бели Осъм и има статут на град от 1868г. През 19 век

града е занаятчийски център с развити дървообработване, грънчарство и други занаяти. През последните 50 години в него са построени редица предприятия от ХП, Машиностроенето, дървообработващата промишленост, текстилната, керамичната. Днес най-големите предприятия са “Трояфарм”/лекарствени средства/, Елпром и др. В близост до града е Троянския манастир-атрактiven туристически обект. В Троян функционира институт по планинско земеделие и животновъдство и военен картографски институт.

Град Тетевен/12300ж/ е център на едноименната община, която има 25000ж. Градът е разположен в тесната долина на река Бели Вит. В него има дървообработващи предприятия, единственото в България предприятие за четки, предприятие за електродвигатели, текстилно предприятие. Селището е изходен пункт към курортното селище Рибарица и връх Вежен.

Град Луковит /10300ж/ е разположен на река Панега. Стопанският му облик се дава от предприятието за кормилни механизми, производството на велпапе, тухларната и шивашко предприятие.

Градовете Летница/4600ж/, Угърчин /3400ж/ и Ябланица/3085ж/ са с ограничени ресурси и имат слабо влияние върху селищата в територията на едноименните им общини.

Габровска област е най-малката по население /154330ж/ и по територия/2107,3 км²/ в региона. В нея обаче се произвеждат около 21% от промишлената и едва 9% от земеделската продукция на региона. Това е следствие от изявената индустриална специализация на стопанството ѝ, което е във връзка с относително неблагоприятните условия за земеделие в територията ѝ. В областта има само 4 общини /Габровска, Дряновска, Севлиевска и Тревненска/. С максимални ресурси и Габровската община. В нея живеят 52% от жителите на областта.

Град Габрово /70700ж/

е разположен на река Янтра. Той е един от най-големите занаятчийски и просветни центрове в земите ни през XIXв. След Освобождението се развива основно като административен и текстилен център във връзка с развитото животновъдство в околността му. В тази връзка Габрово е наричано “български Манчестър”.

През последните 50 години в селището са построени множество предприятия от

Машиностроенето,ХП,Текстилната,ХВП,обувната.

Габрово е значителен културен и просветен център. В него има Технически Университет, НИИ по обувна промишленост, педагогически колеж и други образователни и научни институции. В центъра на града е разположен музея на образованието в България /Априловската гимназия/. В близост до Габрово е местността "Узана", с условия за развитието на ски спортове. Около Габрово се намират и етнографския музей на открито "Етър", архитектурния резерват Боженци, Соколовския манастир и редица други атрактивни туристически обекти. В града се намира и единствения у нас музей на хумора, който организира ежегоден фестивал .

Град Севлиево /25250ж/ е разположен на река Росица и край него минава първокласния път от София за Варна. Основните предприятия в селището са "Видима Идеал", "Росица", авторемонтното предприятие, керамичен завод, предприятие за азбестови изделия и др.

Град Трявна /11550ж/ е разположена на ж.п. линията Русе-Кърджали-Подкова. Селището е сред основните занаятчийски и културни центрове през епохата на Възраждането. То е родно място на Пенчо Славейков и А.Кънчев. Днес в него работят текстилно, дървообработващо предприятие и такова за часовникови механизми.

Град Плачковци /2400ж/ е рударско селище в Тревненска община. В него сега работят дървообработващо и предприятие за базалтови плочи.

Град Дряново /9090ж/ е разположен по средата на пътя от В.Търново за Габрово. Селището е възрожденски център. То е известно със своите зидари в миналото. Родно място е на Кольо Фичето и неговата родна къща е музей на строителството. В Дряново се произвеждат пътнически вагони , оборудване и инструменти. Има опитна станция по овощарство и интернат за слепи. В близост до града се намират Дряновската пещера и Дряновския манастир.

IX. Проблеми и перспективи за развитие на региона.

Основните проблеми в развитието на региона са следните:

- п обезлюдяването на планинските и полупланински части от територията му.

- п замърсяването на почвите и водите от множеството индустриални предприятия разположени по реките Янтра, Вит, Осъм и Росица.

- п забавената приватизация на основни предприятия като “Плама”, “Момина крепост”, “Трояфарм” и други, което води до нарастването на задълженията им към бюджета и фалирането им.

- п Повечето от производствата в региона загубиха пазарите си през последните 10-тина години. Това важи с особена сила за ХВП, текстилната, електрониката и др.

- п Въпреки посочените проблеми региона има значителни природни, стопански и демографски ресурси за развитието си в социално-икономическо отношение.